

Тетяна ПАЛІЄНКО
PhD, старший викладач кафедри економічної теорії
факультету економічних наук,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5978-0721>
t.paliienko@ukma.edu.ua

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Tetiana PALIENKO
Doctor of Philosophy in Economics,
Senior Lecturer of the Department of Economics,
National University of Kyiv-Mohyla Academy
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5978-0721>
t.paliienko@ukma.edu.ua

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS

Сучасна економіка на рівні планети переживає четверту промислову революцію, яка кардинально змінює природу міжнародної конкурентоспроможності. Традиційна теорія конкурентних переваг

М. Портера потребує кардинального переосмислення в контексті цифровізації, оскільки цифрові технології руйнують географічні та секторальні кордони, створюючи нові форми економічної взаємозалежності.

Процес цифровізації впливає на продуктивність фірм, компаній, структуру експорту, доступ до фінансових послуг, ефективність державного управління та якість інфраструктури для участі у глобальних ланцюжках вартості. Втрата темпів цифрової інтеграції означає відставання в базовому наборі конкурентних переваг: швидкості інновацій, зниженні трансакційних витрат і доступі до нових ринків. За даними Європейської комісії, країни з високим рівнем цифровізації демонструють на 20-30% вищі показники продуктивності праці та експортної конкурентоспроможності порівняно з країнами, що відстають у цифровому розвитку [1]. Digital Economy and Society Index (DESI) у 2022 році показує, що лідери цифрової трансформації такі як Фінляндія (69,6), Данія (69,3 балів) та Нідерланди (67,4) одночасно займають провідні позиції у Global Competitiveness Index 4.0 [1; 2]. Наприклад, цифрові платформи і хмарні сервіси знижують витрати на впровадження ІТ-рішень для малих та середніх підприємств, дозволяючи їм швидше масштабувати та експортувати продукти.

Також онлайн-ринок та цифрові платформи роблять можливим прямий доступ малого виробника до міжнародних покупців (маркетплейси, B2B-платформи), що особливо важливо для традиційних секторів економіки (агропослуги, текстиль тощо). Цифрові платіжні системи знижують трансакційні витрати, розширюють доступ до кредитування та зменшують невраховану економіку. Яскравий приклад – мобільні гроші в Африці, наприклад платформа MTN MoMo, які значно посилити фінансову доступність, дозволивши мільйонам людей

отримувати послуги, оформлювати кредити, здійснювати платежі без необхідності традиційного банківського рахунку [3]. Також розповсюдження мобільних платежів М-Pesa істотно розширило доступ до фінансових послуг для мікропідприємств і домогосподарств, що підвищило місцеву економічну активність та сприяло зростанню мікробізнесу, особливо в сільських районах [4].

Звісно, варто згадати про цифрову державу (реєстри, е-послуги, цифрова ідентичність), яка знижує корупційні та адміністративні бар'єри, підвищує прозорість і привабливість для інвестицій. При цьому успіх залежить від комплексності – інфраструктури, законодавства, кадрів та кібербезпеки. Україна постає яскравим прикладом з порталом цифрових державних послуг «Дія» [5]. Світовим прикладом є Естонія, яка створила доступні е-послуги (електронна ідентичність, реєстри, online-послуги), що підвищило ефективність урядування, скоротило витрати та зробило країну привабливою для цифрових стартапів і сервісних експортерів [6]. Вище згадані приклади можна адаптувати для держав із обмеженими ресурсами шляхом поетапного розвитку інфраструктури та правових рамок.

Однак треба розуміти, що цифрова трансформація – це нелегкий процес, особливо для країн, що розвиваються, де, у 2021 році, лише 20% населення користувалося інтернетом [7]. Брак коштів, обмежене електропостачання, слабка кібероборона, дефіцит ІТ-кадрів і менеджерів цифрової трансформації виступають основними причинами затримки діджитальних перетворень у країнах. Відповідно до цього політика для країн, що розвиваються, має зосереджуватися на інвестиціях у базову інфраструктуру з пріоритетом на доступний інтернет і мобільні послуги, розвитку цифрової грамотності та створенні сприятливого регуляторного середовища для цифрових інновацій. Крім того, важливо підтримувати місцеві платформи й МСП, а також інвестувати у кібербезпеку для забезпечення довіри бізнесу та іноземних інвесторів. У цьому можуть суттєво допомогти як локальні, так і міжнародні донори, які забезпечують фінансову підтримку, технічну експертизу та консультації для впровадження цифрових ініціатив. Наприклад, Світовий банк, Програма розвитку ООН, Міжнародна фінансова корпорація, Європейський Союз та неурядові організації як GSMA. Також донори можуть сприяти трансферу технологій та знань, що допоможе підвищити конкурентоспроможність і сталий розвиток економік країн, що розвиваються.

Отже, цифрова трансформація постає одним із факторів формування сучасної міжнародної економіки та конкурентоспроможності країн на світовій арені. Цифрові технології кардинально трансформують економічні процеси через зниження транзакційних витрат, розширення доступу до міжнародних ринків для МСП, покращення фінансової доступності та підвищення ефективності державного управління. Однак успіх цифрової трансформації вимагає комплексного підходу, що включає розвиток базової інфраструктури, правових рамок, людського капіталу та кібербезпеки, особливо для країн, що розвиваються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Commission. The Digital Economy and Society Index (DESI). Shaping Europe's digital future. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
2. World Economic Forum. Global Competitiveness Index (GCI) 4.0. World Bank Data360. URL: https://data360.worldbank.org/en/dataset/WEF_GCI

3. MTN Group. Mobile Money: The quiet revolution reshaping Africa's economy. MTN Group | Home. URL: <https://www.mtn.com/mobile-money-the-quiet-revolution-reshaping-africas-economy/>
4. Fabregas R., Yokossi T. Mobile Money and Economic Activity: Evidence from Kenya. The World Bank Economic Review. 2022. № 36 (3). С. 734–756. URL: <https://doi.org/10.1093/wber/lhac007>
5. Палієнко Т. П. Цифровізація економіки України в контексті повоєнного відновлення. Цифрова економіка : зб. матеріалів III Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 5–6 черв. 2025 р. Київ, 2025. С. 348–353. URL: <https://doi.org/10.33111/978-966-926-559-3>.
6. e-Estonia - We have built a digital society & we can show you how. e-Estonia. URL: <https://e-estonia.com/>
7. UNCTAD. Digital Economy Report 2021. UN Trade and Development (UNCTAD). URL: <https://unctad.org/page/digital-economy-report-2021>